

עין משפט
גזר מצוה

בט א מיי פליג מהל'
מכיה הלכה ג סג
עשין כפ טוטיע חית סימן
דטו סעף 7 :

רבינו גרשום

ולא מכר הדרך. ודקאמר'
נמי בכל דוכתי בתלמוד
מהכא אמרינן. דהכא עיקר
מהלוקתין בהכי: ממאי.
מצינו לומר דמהכא מייית
רדיה. דלמא לא פליגי לא
בעין יפה ולא בעין רעה.
אלא בהא פליגי דר' עקיבא
סבר משום הכי צריך למוכר
לקנות לו דרך מן הלוקח
דאין אדם רוצה ליתן
מעותיו ודירוטוהו אחרים
ומשום הכי אין לו דרך
למוכר אלא אינו חוזר וקנה
מן הלוקח. ורבנן סבוי'
דאמר אינו צריך ליקח לו
דרך דלא גמר ומקני ליה
דרך הבית והדות לפי שאין
אדם רוצה שיטול מעות
ויפרח באויר לבורו ולדותו.
אלמא דבאין אדם רוצה
פליגי ולא פליגי בעין יפה
דבעלמא אימא לך דאפי'
ר' עקיבא מודה דמוכר
בעין רעה מוכר כגון אדם
שפכר אילנות ושויי קרקע
לפניו דכל זמן שהאילנות
קיימין יכול להתחזק בהן
אבל אי מייבשין אינו רשאי
לנטות אחרים תחתיהן
משום דמוכר בעין רעה
מוכר ומאה לא תפוטנו.
אלמא דפליגי ר' עקיבא
ורבנן דר' עקיבא סבר
דמוכר בעין יפה מוכר
ורבנן סבוי בעין רעה מוכר:
מכרן לאחר. אותן בוד'
דות: ר' עקיבא אומר אינו
צריך ליקח (להלוקח) דרך
וכי. דהא תו לא למה לי
ר' עקיבא לייפותו כחו של
לוקח כסיפא הא אשמעינן
ברישא דכי אמר צריך ליקח
לו דרך למוכר ברישא
היינו יפה כח דלוקח וזכרנו
מייפס כח דמוכר ברישא
ובסיפא אתו תו למה לי אלא
ר' עקיבא דמיכא אומר אינו
דפליגי ממוכר בעין יפה
וכי. ממאי דילמא לעולם
סיפא צטרך פליגי בסיפא
כדמפלגי ברישא בין אדם
רוצה. ודקא קשיא לן הא
תו למה לי האי אצטרך דר'
עקיבא סבר זיל בתר דעת
דלוקח ודעת' דלוקח אין
אדם רוצה שיתן מעותיו
ויפרח באויר לבורו ולדותו
ומשום הכי אין צריך ליקח
לו דרך ללוקח. ורבנן סבוי'
זיל בתר דעתיה דמוכר דמוכר
דאינו רוצה שיקבל מעות
כסותו וירדו אחרים בבית
הכי לבורו ולדותו ומשום
לית צריך ליקח לו דרך
דחא מרישא איפכא שמעינן
האי אין אדם ומשום
הכי אצטרך נמי לנתני
כסיפא דר' עקיבא לעולם
בתר דעתיה דלוקח אולי'
בין היכא דמשמע שאין
לוקח רוצה שירדוהו ובין
כסיפא דמשמע שאין לוקח
רוצה שיפרח. ורבנן סבוי'
בתר דעתא איפכא וליכא
למשמע מהכא דפליגי כלי'
דעיה. יפה. אלא מהא דקתני
בסיפא דהאי מתני איכא
למשמע דפליגי בעין יפה
דזמן מוכר את השרה כו'
לא מכר את הגת ולא את
השובך בין חרבין דליכא
בהו יונים בין ושובין דאיכא
בהו יונים וצריך ליקח לו
דרך וכי כדפריש' ליה
לעיל. כלומר אי משום הכי
צריך למינני דר' עקיבא
סבר צריך ליקח לו דרך
למוכר כדו שילך לשובכו
לבורו משום גדולה זבין
ליה. לפי שאין אדם רוצה

סד:

המוכר את הבית פרק רביעי בבא בתרא

מסורת הש"ס

דרבי עקיבא סבר מוכר צעין יפה מוכר. ככל דיני מכירות שזעולס: והאמר נמי צעלמא רבי עקיבא לטעמיה כו'. כלומר מדמוקמינן צעלמא שאר דיני מכירה דתלו טעמייהו בעין יפה וצעין רעה אליבא דר' עקיבא ורבנן כגון צפ' מזוקת הבתים (לעיל דף לז): דאמרנן מוכר אילנות ושירר קרקע לפניו פלוגתא דר' עקיבא ורבנן דלר' עקיבא יש לו קרקע לצעל האילן שאס ימות האילן יטע אחר במקומו ולרבנן אין לו: מהכא. ממתני' הוא דדייקינן לה: ממאי. דלמא דכ"ע החס צעין יפה מוכר ויש לו (א) קרקע אי נמי צעין רעה ואין לו והכא זהא פליגי דר' עקיבא סבר אין

לוקח רועה שיתן דמיס למוכר וידרוס על גבי ציטו לילך לצורו ולדותו ומוכר נמי יודע הוא שלדעת כן קונה הלוקח שלא ידרוס מוכר על גבי ציטו והיה לו למוכר לשייר דרך לעצמו צפירוט והלכך כריך ליקח לו דרך אצל גבי מוכר אילנות ושייר קרקע אימא מודי רבי עקיבא דמוכר צעין רעה מוכר ואין לו קרקע לצעל האילן דהיינו לוקח דליכא הכא גבי לוקח טענת דירקושו אחרים דלא דריס מוכר על גבי אילנות של לוקח (ו) ורבנן סבוי. דלריסה לא לוקח לוקח דאין כאלן חסרון ממון אצל מוכר יש לו טענה דאינו רועה שיקבל דמי ציטו מן הלוקח ע"מ שיצטרך לפרוט בצאור אל צורו ודמותו שמעכצ לעצמו והלכך ודאי לא מוכר דרך צורו ולא הוצרך לפרש שהוא מעכצ גס את הדרך של צורו דמה הנאה יש לו בצור בלא דרך (ז) ויד צעל השטר על המתונה אצל גבי מוכר אילנות ושייר קרקע מודו רבנן דצעין יפה מוכר דלית ליה למוכר השתא טענת פריחת אור וחינו נפסד מקרקע שהוא משייר לעצמו כלום על ידי אילן: אלא מסיפא. דהך צבא דקתני מכרן לצור דותו ולאחר והצית עכצ לעצמו רבי עקיבא אומר א"צ הלוקח ליקח לו דרך דצעין יפה מוכר לו כדמפרש לקמיה דהשתא ליכא לפרושי טעמא דרבי עקיבא כדלעיל אין אדם רועה שיתן מעותיו וידרוסוהו אחרים וליכא הכא שום טענה ללוקח אלא זאת דאין רועה שיתן מעותיו ויפרח בצאור ולהאי טעמא לא חייש רבי עקיבא לעיל הלכך טעמייה הכא משום עין יפה הוא ומכ"כ כריך ללוקח ליקח לו דרך מן המוכר דצעין רעה מוכר דליכא הכא לפרושי טעמייהו דרבנן כדלעיל דאין אדם רועה שיתן מעותיו ויפרח בצאור ואין למוכר אלא טענת דריסת ציטו לחוד ולהאי טענה לא חיישי רבנן לעיל הלכך משום עין רעה הוא. ולא גרסי' הכא הא תו למה לי דאם לפוס ריהענת משמע שהליתפו כאלן טעמייהו דר' עקיבא אית ליה פריחת אור ורבנן אית להו טענת דריסה וקשיא רישא לסיפא אלא ה"ג מאי לאו זהא קמיפליגי דר"ע סבר מוכר צעין יפה מוכר כו' דאי בתר טעמייהו דלעיל אזלי איפכא הוה להו למימר הכא לרבי עקיבא כריך ליקח משום טענת דריסה דמצי למיטען מוכר ולרבנן א"צ משום טענת פריחת אור דמצי טעין לוקח: ודלמא זהא פליגי דר"ע סבר צבא דעטא דלוקח אזלינן כו'. כלומר צין רבנן צין רבי עקיבא חשידי להו (ח) שמי טענות דריסה ופריחת אור דצתרייהו אדם מקפיד אלא דרבי עקיבא מייפה כח לוקח ככ"מ שיש לו טענה כנגד המוכר ואזיל בתר דעתא דלוקח משום דלא שדי איניש וזיו צבדי (ולעיל מא'): והיה יודע המוכר שכונת הלוקח לקנות דבר שלם שלא יחא נפסד במקחו כלום דאין אדם משליך מעותיו לאיצוד הלכך יד לוקח על העלוונה ולא חיישין לטענת מוכר נגדו כלל ורבנן אזיל בתר דעת דמוכר דיד צעל השטר על התחונה (ולקמן קסו). אצל גבי מוכר אילנות ושייר קרקע דליכא לא למוכר ולא ללוקח טענת דריסה ופריחת אור אימא תרוייהו מודו לו עין יפה או עין רעה: לא את הצור ולא את הגת. ממני' היא (לקמן דף עב). וקתני רישא השדה מוכר האצנים כו' אצל לא מוכר האצנים שאינם לזכרה ולא את הצור ולא את הגת כו'. צבור שבחך השדה מיייר שהיו עושין בחוך השדה צור להשקותו ולא את הגת שצדשה: צין חריצין. שאין מיס צבור ואין כרמים סמוך לגת ולא יונים צשובין: צין ישובים. מיושבים ואית דגרסי יושבים. כל הגן אינן ככלל שדה וצריך למוכר ליקח לו דרך דרבי ר"ע: הא זו נחש לו. אי לאשמעינן טעם דרבי עקיבא דאין לוקח רועה שיתן מעותיו וידרוסוהו אחרים וטעמייהו דרבנן דאין מוכר רועה שיעול מעותיו ויפרח בצאור הא מרישא דקתני לא את הצור ולא את הגת וצריך ליקח כו' שמעינן לה אלא ודאי משנה יתירא היא לאשמעינן דאפילו צבאר דיין דליכא הגן טעמי מייפה רבי עקיבא כח לוקח משום דמוכר צעין יפה מוכר ורבנן מייפין כח מוכר משום דמוכר צעין רעה מוכר: ודלמא. טעמייהו דר"ע ורבנן הכא כדלעיל ודקאמרתי הא תו למה לי אכא למימר דלאשמעינן לעיל צית כלומר פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן וטעמייהו גבי מכירת צית והשתא לאשמעינן שדה וצריכא לאפלוגי בתרמי: דאי אשמעינן ציה. ולא אשמעינן שדה הוה אמיתא הסס הוא דלמחר ר' עקיבא כריך ליקח לו דרך מן הלוקח משום טענת דריסה משום זניעות ודאי יש לו טענת דריסה משום דאדם עושה בחוך ציטו מיילי דלניעותא ואינו רועה שידרוסוהו אחרים אצל גבי שדה מודי להו לרבנן דאין כריך למוכר ליקח לו דרך דלא מפקיד לוקח מידי דצריסתו של זה צדשהו דהא ליכא לניעותא צדשה שאינו עשוי אלא לחרישה וחרישה הלכך איצטרך למיתני שדה לאשמעינן דצדשה נמי פליגי רבי עקיבא: משום דקשי ליה דוושא. הלכך יש לו גס ככאן ללוקח טענת דריסה: אצל ציה אימא לא. פליגי ר' עקיבא קמ"ל דצבית נמי מזוקא ליה דריסתו משום זניעותא. ולרבנן נמי איכא למימר כי האי גוונא אי אשמעינן צית משום דליכא דוושא ואין לו טענה ללוקח הלכך אזלי בתר טענת מוכר אצל צדשה דאיכא דוושא אימא מודו ליה לר"ע ואי אשמעינן שדה משום דליכא לניעותא אצל צית דאיכא לניעותא אימא מודו ליה לר"ע כריכא: אלא מסיפא. דמהוכר את השדה: מכרן לאחר. צור וגת ושובך והשדה עכצ לעצמו: הא זו נ"ל לאשמעינן דאזיל רבי עקיבא בתר דעתא דלוקח ורבנן אזלי בתר דעתא דמוכר ודמותו מוכרן לצור דותו ולאחר דמהתם שמעינן דאזיל ר' עקיבא בתר דעתא דלוקח ורבנן אזלי בתר דעתא דמוכר ומדאשמעינן גבי צית הוא הדין גבי שדה דהא מרישא דהך סיפא דהיינו לא מוכר לא את הצור ולא את הגת מנינה שמעינן דכי היכי דפליגי גבי צית פליגי נמי גבי שדה דכל טעמי צית דריסה ופריחה איכא למימר נמי גבי שדה וכיון דלאשמעינן דהכא נמי גבי שדה אית להו הגן טעמי דלעיל הוא הדין נמי גבי הך סיפא דמכרן לאחר שמשתינן הטעמים איפכא כדלעיל גבי מכרן לצור דותו אזיל נמי ר"ע בתר דעתא דלוקח ורבנן בתר דעתא דמוכר: אלא לאו. שמע מנינה הך משנה יתירא דקתני לאשמעינן דאפילו צבאר מקומות דליכא הגן טעמים מייפה ר"ע כח לוקח משום עין יפה ורבנן מייפין כח מוכר משום עין רעה. והא ליכא למימר דרבנן אצטרך למתני לא מוכר את הצור לא שמעינן להו לרבנן גבי שדה טענת דריסה אלא טענת פריחת אור (י) אצל לר"ע הוא דמעינן ליה דקשי דוושא לשדה והשתא קא משמע לן דלרבנן נמי אית להו הך סברא ואי לא תנייה הך סיפא הוה אמרינן דמודו ליה רבנן לר"ע דאין כריך ליקח לו דרך דלא חיישין לטענת דריסה דקטעינן מוכר ליכא למימר הכי דכיון דמרישא דהך סיפא שמעינן לרבי עקיבא דקשי דוושא לשדה צהך סברא נמי מודו רבנן דהא לא פליגי ככל הגן צבי אדריבי עקיבא אלא דליהו אזיל בתר דעתא דלוקח ואיניהו אזלי בתר דעת המוכר. ותו לא מיידי:

הלכה

(א) געליל.ל.ו.ט.ז.י.ט. (ב) ולקמן ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גבי ממאי דלמא הכא פליגי ר' עקיבא סבר: (ב) שם והכחיס לומר כריך ליקח לו דרך מאי לאו בהא קמיופליגי דר"ע סבר מוכר בעין יפה מוכר ורבנן סבוי מוכר בעין רעה מוכר ודלמא בהא פליגי דר"ע סבר נחר דעתא: (ג) רש"י"ם ד"ח ממאי וכו' ויש לו בקרקע אי נמי צעין רעה מוכר ואין לו: (ד) ד"ה ורבנן וכו' בלא דרך אצל גבי מוכר אילנות וכו' אין זה ה"ק' ומתנת ויד צעל השטר על התחונה נמקח: (ה) ד"ה ונלמא וכו' משני לכו הגן שמי וכו' ורבנן אזלינן ככ"מ: (ו) ד"ה אלא לאו וכו' טענת פריחת אור אלא לר"ע הוא:

מוסף רש"י

לא את הבור. שצדשה חף על פי שאמרו לו כל מה שצדשה (לקמן ע"א).

רבינו גרשום

שיטול מעות ויפרח בצאור לשובכו את תו למה לי הא כבר שמעינן מרישא דמתני' דהשתא לא מצית להוציא כדמתנות ליה לעיל ולא מתירא לשום דרשא אלא למשעמ מנינה דר' עקיבא סבר מוכר בעין יפה מוכר וכו'. ודלמא מהא נמי לא תפוטש אלא אשמעינן הכא כי הוכא דפלוגתאנן לענין בית דר' עקיבא סבר אין אדם רוצה שיתן מעותיו וידרוסוהו אחרים ורבנן סבוי דאין אדם רוצה שיתן מעות ויפרח באויר. ה"ז פליגי גבי מוכר את השרה סתם לא מוכר לא את הבור ולא את הדות כו'. וצריכא דברויהו למתני פלוגתיהו דמחא לא מפקי אידך דאי אשמעינן בית הוה אמיתא בהא קאמר ר' עקיבא אין אדם רוצה שיתן מעות וידרוסוהו אחרים בבית לצניעותא עביד שמצניע אדם חשיבי בביתו. ומשום הכי כולה זבין ליה אבל שדה דלאו לצניעות עביד אימא דלא לימא ר' עקיבא צריך ליקח לו דרך קמ"ל דאפי' הכי פליגי ר' עקיבא. ואי אשמעינן סד"ל לר' עקיבא גבי שדה דאין אדם רוצה שיתן מעותיו וידרוסוהו אחרים הוה אמיתא שדה שאני משום דרוושא דריסה שדרוסינן בה בני אדם קשה לזרעים ומושה' גמר לקנין אפי' דרך שדהו וליח ליה בה כלום ומשום הכי צריך לקנות לו דרך אבל בית דמתני ומעליא ליה דישה אימא דלא מקני ליה משום דניחא ליה שידרוסוהו אחרים קמ"ל דאפי' הכי אין אדם רוצה שיתן מעות וידרוסוהו אחרים הוהאיל בבית לצניעותא עביד ותרייהו צריכי. אלא מסיפא דהאי ברא מכר את השרה וכו' מכרן לאחר איכא למשעמ מנינה דפליגי ר"ע ורבנן בעין יפה ובעין רעה. הא תו ל"ל היינו דקתני כסיפא דרישא דמתני' ותרי זמני ל"ל לאשמעינן דר' עקיבא סבר זיל בתר דעתא דלוקח ורבנן סבוי זיל בתר דעתא דמוכר אלא לאו שמי וכו': אתמר